

Programmā ir norādīti deviņi prioritārie mērķi un ES veicamie uzdevumi, lai šos mērķus varētu sasniegt līdz 2020. gadam. Mērķi ir šādi:

1. aizsargāt, saglabāt un paplašināt Savienības dabas kapitālu;
2. padarīt Savienību par resursu izmantošanas ziņā efektīvu, zaļu un konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni;
3. aizsargāt Savienības iedzīvotājus no vides radītās ietekmes un no apdraudējuma veselībai un labklājībai;
4. maksimāli izmantot priekšrocības, ko piedāvā Savienības vides tiesību akti, uzlabojot to īstenošanu;
5. uzlabot zināšanas par vidi un paplašināt pierādījumu bāzi politikā;
6. nodrošināt ieguldījumus saistībā ar vides un klimata politiku un uzņemties atbildību par sabiedrības darbības radītajām izmaksām vides jomā;
7. labāk integrēt vides jautājumus citās politikas jomās un nodrošināt saskaņotību jaunas politikas veidošanā;
8. padarīt Savienības pilsētas ilgtspējīgākas;
9. palīdzēt Savienībai efektīvāk risināt starptautiskas vides un klimata problēmas.

Tematiskās prioritātes

Programmā ir noteiktas trīs prioritārās jomas, kurās nepieciešama aktīvāka rīcība, lai **aizsargātu dabu un stiprinātu ekoloģisko izturētspēju, veicinātu resursu izmantošanas ziņā efektīvu izaugsmi ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni un mazinātu draudus iedzīvotāju veselībai un labklājībai** saistībā ar piesārņojumu, ķīmiskajām vielām un klimata pārmaiņu ietekmi.

1. Pirmā rīcības joma ir saistīta ar **"dabas kapitālu"** – sākot ar auglīgu augsni un ražīgām zemēm un jūrām līdz tīram ūdenim un gaisam – kā arī ar bioloģisko daudzveidību, kas to atbalsta. Dabas kapitāls ietver tādus vitāli svarīgus pakalpojumus kā augu apputeksnēšanu, dabisku aizsardzību pret plūdiem un klimata regulēšanu. Savienība ir apņēmusies apturēt bioloģiskās daudzveidības zudumu un nodrošināt labu stāvokli Eiropas ūdeņiem un jūras videi. Turklāt tā ir izveidojusi šo mērķu sasniegšanai nepieciešamos līdzekļus ar juridiski saistošiem pienākumiem, ieskaitot Ūdens pamatdirektīvu, Gaisa kvalitātes pamatdirektīvu un Dzīvotņu un Putnu direktīvas, kā arī finanšu un tehnisko atbalstu. Tomēr mūsu vide joprojām ir apdraudēta. Tomēr bioloģiskā daudzveidība ES turpina izzust un daudzās ekosistēmās ir notikusi nopietna degradācija, tāpēc ir vajadzīgi aktīvāki centieni.

Lai sasniegtu šo mērķi, VRP ir pausta ES, valstu iestāžu un ieinteresēto personu apņemšanās paātrināt **Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas līdz 2020. gadam** un **Eiropas ūdens resursu aizsardzības konceptuālā**

plāna mērķu sasniegšanu. Tāpat ir tēmas, kur nepieciešama tālāka rīcība ES un valstu līmenī, piemēram, augsnes aizsardzība un zemes un meža resursu ilgtspējīga izmantošana. Programmā izklāstīta vajadzība pēc efektīvākas rīcības, lai aizsargātu okeānus un jūras, nodrošinātu zivju krājumus un mazinātu jūrā esošo atkritumu apjomu.

2. Otrā rīcības joma attiecas uz nosacījumiem, kas palīdzēs pārveidot ES par **resursu izmantošanas ziņā efektīvu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni**. Tam ir nepieciešama:

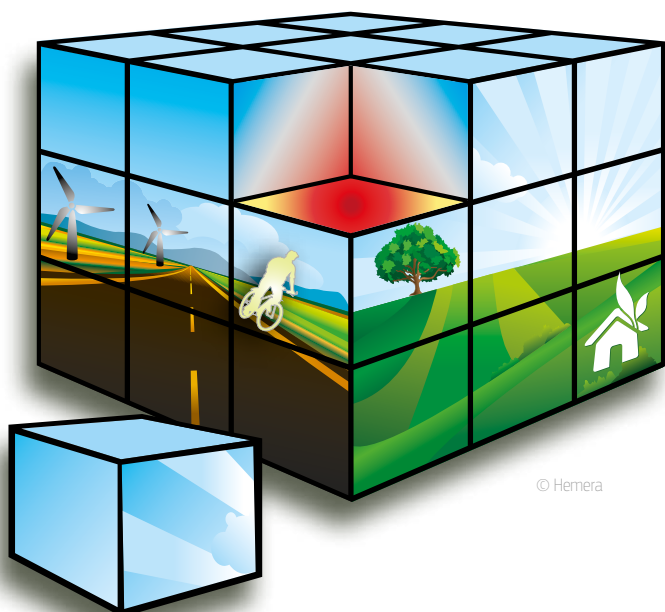
- klimata un enerģētikas tiesību aktu kopuma pilnīga īstenošana, lai sasniegtu 20-20-20 mērķus, un vienošanās par turpmāku rīcību klimata politikas jomā pēc 2020. gada;
- būtiski produktu vides rādītāju uzlabojumi visā to aprites ciklā;
- patēriņa ietekmes uz vidi mazināšana, ieskaitot pārtikas atkritumu apjoma mazināšanu un biomasas ilgtspējīgu izmantošanu.

Īpaša uzmanība ir pievērsta atkritumu pārvēršanai par resursu, aktīvāk īstenojot atkritumu rašanās novēršanu, atkārtotu izmantošanu un pārstrādi un pakāpeniski izbeidzot izšķērdīgu un kaitīgu atkritumu apglabāšanu poligonos. Pārmērīga ūdens resursu noslodze, ko lielā mērā izraisa klimata pārmaiņas, skar arvien plašākas teritorijas Eiropā, un programmā ir uzsvērtā nepieciešamība īstenot papildu pasākumus, lai nodrošinātu efektīvāku ūdens izmantošanu.

Situācijā, kad pieaug dabas resursu cenas, tie kļūst grūtāk pieejami un palielinās atkarība no resursu importa, Eiropas konkurētspēja un ilgtspējīgas izaugsmes iespējas būs atkarīgas no resursu efektīvākas izmantošanas visā ekonomikā. VRP pausts aicinājums noteikt **resursu efektīvākas izmantošanas rādītājus un mērķus**, kas kalpotu par pamatnostādņiem publiskā un privātā sektora lēmumu pieņēmējiem.

Resursu izmantošanas ziņā efektīvas ekonomikas sniegtos ieguvumus izjūt daudzās nozarēs. **Vides tehnoloģijas un pakalpojumi ir plaukstoša nozare**, kur nodarbinātība palielinās par 3% gadā. Pasaules ekonomikas tirgus vērtība tiek lēsta vismaz viena triljona euro apmērā, un paredzams, ka nākamo desmit gadu laikā tā divkārtosies. Tās ir labas ziņas Eiropas uzņēmumiem, kas pasaules mērogā jau atrodas līderpozīcijās otrreizējās pārstrādes un energoefektivitātes jomā.

3. Trešā būtiskā rīcības joma risina ar **cilvēku veselību un labklājību** saistītās problēmas, piemēram, gaisa un ūdens piesārņojuma, pārmērīga trokšņa un toksisko ķīmikāliju radītās problēmas.

Pasaules Veselības organizācija lēš, ka vides faktori ir izraisījuši līdz pat 20% no visiem nāves gadījumiem Eiropā. Eiropā jau ir augsti gaisa kvalitātes standarti, taču daudzās pilsētās piesāņojums joprojām pārsniedz pieļaujamo līmeni. VRP ietver apņemšanos uzlabot esošo tiesību aktu īstenošanu un nodrošināt turpmāku gaisa un trokšņa piesāņojuma samazināšanu. VRP ietver arī ilgtermiņa redzējumu par **netoksisku vidi** un ierosina risināt riskus, kas saistīti ar ķīmikāliju, jo īpaši endokrīnās sistēmas traucējumus izraisošu vielu, izmantošanu produktos un ķīmiskajos maisījumos. Paralēli tam ar vieglāk prognozējamu politisko sistēmu un lielākiem ieguldījumiem zināšanās ir paredzēts veicināt inovācijas un ilgtspējīgāku risinājumu izstrādi.

Stabils pamats

Jaunā programma ietver "veicinošu sistēmu" ar šādiem četriem prioritārajiem mērķiem, kas palīdzēs Eiropai sasniegt šos mērķus: labāka tiesību aktu īstenošana, labāka informācija ar zināšanu bāzes uzlabošanas palīdzību, lielāki un pārdomātāki ieguldījumi vides jomā, pilnīga vides politikas prasību un apsvērumu integrācija citās politikas jomās.

4. Esošo tiesību aktu labāka **īstenošana** sniegs daudzus ieguvumus. Saskaņā ar Komisijas uzdevumā 2012. gadā sagatavota pētījuma aplēsēm, pilnībā īstenojot ES tiesību aktus atkritumu jomā, varētu ietaupīt EUR 72 miljardus gadā, palielināt ES atkritumu apsaimniekošanas un pārstrādes nozares gada apgrozījumu par EUR 42 miljardiem un radīt vairāk nekā 400 000 darbvietu līdz 2020. gadam. Pienācīgi īstenojot ES vides tiesību aktus, tie papildus ieguvumiem vides jomā nodrošinās arī vienlīdzīgus nosacījumus un iespējas vienotajā tirgū ilgtspējīgiem ieguldījumiem.

VRP ir atzīts, ka ir ļoti svarīgi nodrošināt sabiedrībai daudz plašāku piekļuvi informācijai un uzlabot sabiedrības izpratni par vides jautājumiem, kā arī palīdzēt cilvēkiem nodrošināt uzlabojumus pašiem savā vidē. Programmā norādīts, ka ir nepieciešama uzlabota inspekciju un pārraudzības sistēma un labāka piekļuve tiesu iestāžu pakalpojumiem vides jautājumos.

5. Zinātniskā izpēte, monitorings un ziņošana par vides izmaiņām ir ļāvuši nepārtraukti uzlabot mūsu izpratni par vidi. Šī **zināšanu bāze** ir jāpadara vieglāk pieejama iedzīvotājiem un politikas veidotājiem, lai nodrošinātu, ka politikas pamatā arī turpmāk ir pareiza izpratne par vides stāvokli. Vienlaikus piesardzības princips¹ turpinās vadīt ES pieeju politikas veidošanai šajā jomā.

Mūsu pašreizējās zināšanas parāda, ka mums ir nepieciešama tūlītēja rīcība tādās jomās kā klimata pārmaiņas, sugu izzušana, vides robežvērtības un ekoloģiski kritiskie punkti, bet šīs problēmas ir kompleksas un mums ir jāuzlabo mūsu izpratne par tām, lai varētu izstrādāt visefektīvākās pieejas to risināšanai. VRP mērķis ir risināt šīs problēmas, uzlabojot veidu, kā visā ES tiek vākti, apstrādāti un izmantoti dati un cita informācija, ieguldot izpētē, lai aizpildītu datu un zināšanu "robustus", kā arī izstrādājot sistemātiskāku pieeju jauniem un aktuāliem riskiem.

6. Lai sasniegtu programmā noteiktos mērķus, būs nepieciešamas atbilstošas **inovācijas un ieguldījumi** produktos, pakalpojumos un publiskajā politikā **no publiskā un privātā sektora avotiem**. Tas ir iespējams tikai tad, ja pienācīgi tiks ņemta vērā ietekme uz vidi un ja **tirgus signāli** arī atspoguļos patiesās izmaksas vides jomā. Tas nozīmē sistemātiskāk piemērot principu "piesāņotājs maksā", pakāpeniski atceļot videi kaitīgas subsīdijas, novirzot nodokļus no darbaspēka uz piesāņojumu un paplašinot tirgus vides precēm un pakalpojumiem. Kā konkrētu piemēru var minēt to, ka VRP ir aicināts vismaz 20% no visa ES budžeta 2014.-2020. gadam paredzēt tam, lai mazinātu klimata pārmaiņas un lai pielāgotos tām. Uzņēmumi arvien vairāk saskata ieguvumus, ko sniedz ekoinovācijas un jaunu tehnoloģiju ieviešana, to darbības ietekmes uz vidi mērīšana un vides informācijas sniegšana to investoriem un klientiem uzņēmumu gada pārskatos. VRP aprakstīti vairāki veidi, kā to var tālāk attīstīt.

7. Ceturtais sekmējošais apstāklis programmā ir labāka vides jautājumu **integrešana** citās politikas jomās, piemēram, reģionālajā politikā, lauksaimniecības, zivsaimniecības, enerģētikas un transporta politikās. Politikas iniciatīvu vides, sociālās un ekonomiskās ietekmes sistemātiska novērtēšana un ietekmes uz vidi novērtēšanas tiesību aktu pilnīga īstenošana nodrošinās labāku lēmumu pieņemšanu un saskaņotas politikas pieejas, kas sniegs daudzus ieguvumus.

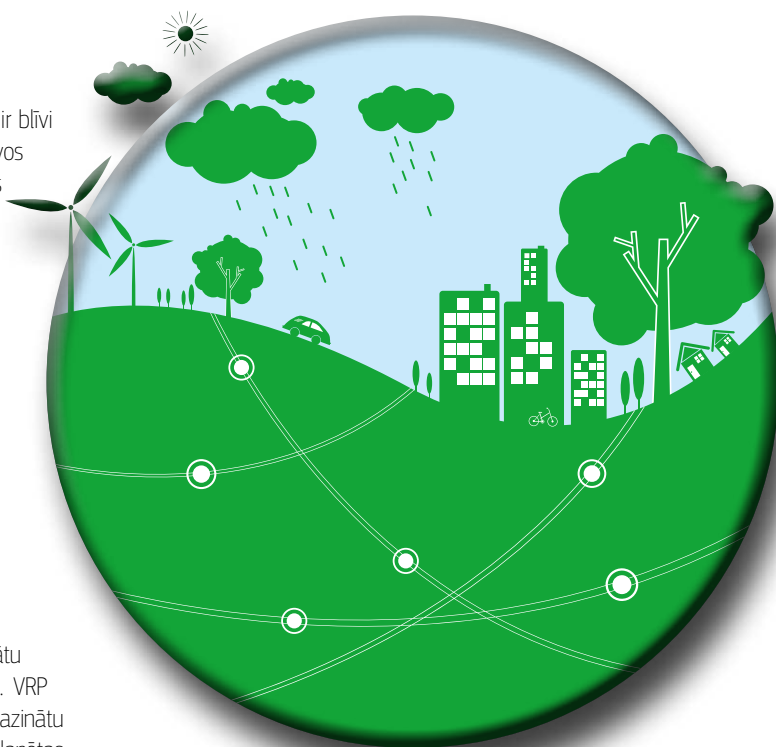
¹ Kā noteikts Līgumā par Eiropas Savienības darbību, piesardzības principa mērķis ir nodrošināt augstāku vides aizsardzības līmeni ar preventīvu lēmumu pieņemšanu riska gadījumā: http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/consumer_safety/l132042_lv.htm

Vietējas, reģionālas un globālas problēmas

Programma ietver vēl divus prioritāros mērķus.

8. Pirmais mērķis ir palīdzēt **pilsētām** kļūt **ilgtspējīgākām**. Eiropa ir blīvi apdzīvota, un līdz 2020. gadam 80% tās iedzīvotāju, visticamāk, dzīvos pilsētu un piepilsētu teritorijās. Pilsētas saskaras ar kopīgu vides problēmu kopumu, tostarp gaisa kvalitātes problēmām, augstu trokšņu līmeni, siltumnīcefekta gāzu emisijām, ūdens trūkumu un atkritumiem. Šo problēmu risināšanai ir nepieciešama sadarbība. Tāpēc VRP mērķis ir popularizēt un paplašināt iniciatīvas, kas atbalsta inovācijas un paraugprakses apmaiņu pilsētās. Mērķis ir nodrošināt, ka **līdz 2020. gadam** lielākā daļa **ES pilsētu īsteno ilgtspējīgas pilsētu plānošanas un projektēšanas politiku** un izmanto šim mērķim pieejamo ES finansējumu.

9. Pēdējais prioritārais mērķis attiecas uz **plašākām globālām problēmām**. Daudzus no VRP izklāstītajiem prioritārajiem mērķiem var sasniegt tikai sadarbībā ar partnervalstīm vai izmantojot globālu pieeju. ES un tās dalībvalstis ir apņēmušas efektīvāk iesaistīties sadarbībā ar starptautiskajiem partneriem, lai apstiprinātu ilgtspējīgas attīstības mērķus kā "RIO+20" konferences turpinājumu. VRP ir arī ierosināts pētīt turpmāko rīcību, kas būtu nepieciešama, lai samazinātu ietekmi uz vidi ārpus ES robežām. "Labklājīga dzīve ar pieejamajiem planētas resursiem" ir globāls mērķis.

© iStock

© iStock

Saites

Plašāku informāciju par Vispārējo Savienības vides rīcības programmu līdz 2020. gadam varat atrast šeit:

<http://ec.europa.eu/environment/newprg/index.htm>

Papildus tam Vides ģenerāldirektorāta tīmekļa vietnē ir sniegta detalizēta informācija par politikas jomām un pasākumiem:

http://ec.europa.eu/environment/index_lv.htm

Publikāciju birojs

doi:10.2779/60259

ISBN 978-92-79-33912-7

9 789279 339127